

МАГАТЕ ТА УЧАСТЬ УКРАЇНИ В НЬОМУ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Проаналізовані та систематизовані цілі роботи МАГАТЕ та участь і співробітництво України з даною міжнародною міжурядовою організацією, виявлений вплив членства України в Міжнародній агенції з атомної енергії та наведені переваги для суспільства та життя.

Ключові слова: МАГАТЕ, Україна, Україна в МАГАТЕ, Міжнародне агентство з атомної енергії.

Abstract

The goals of IAEA work and participation and cooperation of Ukraine with this international intergovernmental organization have been analyzed and systematized, the impact of Ukraine's membership in the International Atomic Energy Agency has been revealed and the benefits for society and life have been presented.

Keywords: IAEA, Ukraine, Ukraine in IAEA, International Atomic Energy Agency

Вступ

Міжнародне агентство з атомної енергії (МАГАТЕ) – міжнародна міжурядова організація науково-технічного спрямування, до складу якої входить 171 країна-член. МАГАТЕ є міжнародним інспекційним органом для перевірки непереключення ядерних матеріалів, обладнання та технологій з дозволеної мирної діяльності на військові потреби, використовуючи власну систему гарантій. МАГАТЕ також встановлює стандарти ядерної та фізичної ядерної безпеки, надає країнам-членам технічну допомогу, а також заохочує обмін науковою і технічною інформацією у галузі ядерної енергії.

Україна широко використовує механізми технічного співробітництва з МАГАТЕ у своїх інтересах, отримуючи обладнання, консультативну і технічну допомогу на суму 500-600 тис. євро щорічно. Допомога від МАГАТЕ суттєво перевищує рівень внесків України до бюджету Організації (на 2020 рік – близько 173 тис. євро та 27 тис. дол. США) [1].

Тому актуальним є дослідження взаємодії України з Міжнародним агентством з атомної енергії.

Результати дослідження

В фокусі роботи МАГАТЕ пріоритетне місце займає співробітництво з Україною на напрямі подолання наслідків Чорнобильської катастрофи. Із 1990 року МАГАТЕ надало близько 16 млн. дол. США на реалізацію 15 проектів технічної підтримки в Україні з чорнобильської проблематики. Загалом, технічне співробітництво України з МАГАТЕ не обмежується реалізацією національних та регіональних проектів – українські фахівці і науковці залучаються до участі у наукових конференціях, засіданнях технічних комітетів та груп, робочих зустрічах із обміну досвідом тощо. Агентство сприяє Україні у формуванні державної політики із протидії онкозахворюванням. Україна користується науково-технічними напрацюваннями та досвідом МАГАТЕ, впроваджуючи їх у практичну діяльність на АЕС та інших об'єктах ядерної інфраструктури, що стало особливо актуальним в процесі зміни парадигми безпекових підходів на українських АЕС після початку російської агресії у лютому 2014 року. Це стосується підвищення рівнів ядерної безпеки та захищеності, поводження з радіоактивними відходами, аварійної готовності, використання інноваційних технологій, технік та обладнання, підвищення ефективності функціонування ядерного регулятора тощо [2].

Після початку російської агресії, Україні вдалося унеможливити використання Росією майданчику МАГАТЕ для визнання зміни української юрисдикції над ядерними об'єктами і матеріалом, що залишилися на ТОТ в АР Крим та м. Севастополь. Враховуючи те, що мандат МАГАТЕ охоплює суто технічні питання, пов'язані з гарантіями безпеки ядерних об'єктів та матеріалів, вдалося забезпечити непохитну позицію МАГАТЕ, відповідно до якої Агентство

продовжує застосовувати гарантії до ядерного матеріалу та установок, що знаходяться в АР Крим та м. Севастополь у відповідності до Угоди між Україною та МАГАТЕ про застосування гарантій у зв'язку з ДНЯЗ та Додаткового протоколу до неї. Всупереч активним намаганням РФ використати майданчик МАГАТЕ для легітимізації зміни статусу півострову, а також незважаючи на неможливість його відвідання інспекторами Агентства, протягом більше ніж 6 років окупації цієї частини території України в усіх офіційних звітних документах МАГАТЕ фіксувалася виключно така позиція. Україна активно використовує трибуну МАГАТЕ для інформування міжнародної спільноти щодо загроз міжнародному режиму нерозповсюдження з боку ядерної країни внаслідок триваючої окупації півострову і милітаризації цієї території, в тому числі і з використанням засобів доставки ядерної зброї.

Високий рівень взаємодії з українськими ЦОВВ дозволяє МАГАТЕ щорічно надавати Україні т.зв. «розширений висновок», яким Агентство підтверджує виключно мирне використання усього ядерного матеріалу на всій території України. Його практичне значення для України лежить як у технічній площині (скорочення державних фінансових затрат на забезпечення інспекційної діяльності МАГАТЕ в Україні), так і в політичній (авторитетне підтвердження повного виконання Україною своїх міжнародних обов'язків в сфері нерозповсюдження навіть в умовах тимчасової окупації частини своєї території з боку ядерної держави).

З часу настання Чорнобильської катастрофи МАГАТЕ широко вивчало досвід України щодо реагування на радіоактивні інциденти та подолання наслідків аварії, в результаті чого було розроблено низку конвенцій та суттєво удосконалено механізми забезпечення ядерної безпеки у світі.

МАГАТЕ активно залучає українських науковців до участі у фахових робочих групах із розробки методологічних документів в сфері використання ядерної енергії, обміну інформацією в рамках спеціалізованих баз даних, навчального процесу в рамках регіональних проектів технічного співробітництва тощо [3].

Основними напрямками співпраці України з МАГАТЕ є:

- використання технічної допомоги Агентства з метою подолання наслідків Чорнобильської катастрофи (технологічні аспекти) шляхом імплементації національних та регіональних проектів щодо виведення з експлуатації енергоблоків ЧАЕС, поводження з відпрацьованим паливом на площадці станції та радіологічної підтримки відновлення територій, постраждалих від аварії на ЧАЕС;

- удосконалення інфраструктури ядерної та радіаційної безпеки в Україні та відповідних національних стандартів, покращення екологічного радіаційного моніторингу;

- управління життєвим циклом АЕС та подовження строків їх експлуатації;

- безпечне поводження з відпрацьованим паливом та радіоактивними відходами на ядерних об'єктах;

- розвиток регуляторної інфраструктури у галузі ядерної захищеності;

- модернізація послуг променевої терапії;

- управління знаннями у ядерній галузі;

- участь у Міжнародному проекті з інноваційних ядерних реакторів та паливних циклів (ІНПРО).

МАГАТЕ на всіх рівнях розглядає нашу державу як вигідного та надійного партнера, що має суттєвий науково-технічний потенціал і володіє розвинутим ядерним промисловим циклом [4].

Висновки

Згідно з наведеними та проаналізованими напрямками співпраці України з МАГАТЕ встановлено, що для України членство в Міжнародному агентстві з атомної енергії є невід'ємною складовою розвитку та модернізації ядерної галузі, оскільки МАГАТЕ надає технічну допомогу, а також заохочує обмін науковою і технічною інформацією у галузі ядерної енергії. Україна широко використовує механізми технічного співробітництва з МАГАТЕ у своїх інтересах, отримуючи обладнання, консультативну і технічну допомогу. Допомога від МАГАТЕ суттєво перевищує рівень внесків України до бюджету Організації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. «Україна - МАГАТЕ», Постійне представництво України при міжнародних організаціях у Відні, 2019 [Електронний

ресурс]. Режим доступу: <https://vienna.mfa.gov.ua/ustanovi-oon-u-vidni/2717-ukraine-iaea>

2. «Контроль над озброєннями та нерозповсюдження ЗМЗ» – Міністерство закордонних справ України, 2019 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/pitannya-mizhnarodnoyi-bezpeki/kontrol-nad-ozbrojennyami-ta-nerozpovsyudzhennya-zmz>

3. «МАГАТЕ» – УКРІНФОРМ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/tag-magate> «Інтегрований план з підтримки фізичної ядерної безпеки Україна-МАГАТЕ на 2019-2021 роки (INSSP) забезпечить основу для спільної підтримки та допомоги, яку надає державі підрозділ з фізичної ядерної безпеки Міжнародного агентства з атомної енергії» – Урядовий портал [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/integrovanij-plan-z-pidtrimki-fizichnoyi-yadernoyi-bezpeki-ukrayina-magate-na-2019-2021-roki-inssp-zabezpechit-osnovu-dlya-spilnoyi-pidtrimki-ta-dopomogi-yaku-nadaye-derzhavi-pidrozdil>

4. Корнієнко В. О. Парти́йна ідеоло́гія: система цінностей, або синдром «суспільної кататонії»? [Текст] / В. О. Корнієнко, С. Г. Денисюк, О. В. Буряченко // Гілея : збірник наукових праць [гол. ред. В. М. Вашкевич]. — К. : ВІР УАН, 2017. — Вип. 117. — С. 253–260.

5. Політологія для вчителя : навч. посібн. для студ. педагогічних ВНЗ / за заг. ред. : К. О. Ващенко, В. О. Корнієнка. — К. : Вид-во імені М. П. Драгоманова, 2011. — 406 с.

Магльона Віталій Валентинович — студент групи 2КН-176, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, email: maglona2013@gmail.com

Корнієнко Валерій Олександрович — кандидат історичних наук, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Maglona Vitalii V. — Department Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: maglona2013@gmail.com

Kornienko Valeriy O. — Candidate of Historical Sciences, PhD (Political Science), Head of the Department of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.